ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟..
بەشی یەکەم.. ئازاد حەمە

بەشی یەکەم

پێشەکی: ڕاچڵەکان و سەمەرەیی لە وروژاندنی ئەم جۆرە پرسیارانەدا

بە ئێمە ئەم پرسیارە، ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟، کە مۆرەکە بە ناوچەوانی روناکبیریمانەوە و هەڵهاتنلەی ئەستەمە، دەمێکە ساتەوەختی کردنی هاتووە و بالەشیگەڕێین پرسیارەکە خۆی بە شەهەسواری گشت پرسیارە هزرییەکانمان بزانێت.
لە گۆشەنیگای ئەوەی لای سەرەوە خرایەڕوو، سەرەتا دەخوازین ئەوە بڵێین، کە وروژاندنی پرسیاری ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ بوێریدەوەت و توخمی پرسیارەکەش تابڵێیت دەتەزێنە، قەبە و زەبەلاحە و تەنها بە ئێمە بچوکناکرێتەوە. دەنیاشین لەڕێگای ئەم پرسیارەوە شانەدەدەینە بەر گفتوگۆیەکی هەجگار تاقەتپڕوکێن و ناشکرێت ڕووکەشانە لەسەر ئەم پرسیارە کاربکەین و، وەڵامی سەزاوی، کە بەرهەمە، بەدابینبکەین. .
لە پرسیارەکەدا کەڵینکاریی بوونی هەیە. ئەمەش دەمانگەیەنێتە شوێنێک، کە زەدی سەرەکیی فەلسەفە لە وتاری ڕوناکبیریماندا بەرباسدەخات. هەروەها لەمیانەی ئەم پرسیارەوە شتگەلێک دەنەپێشەوە، کە شایانی ڕاڤەی وورد و تەڕامانی فرەجەمسەرن. ئیدی لە دەرگای ئەم پرسیارەوە دەچینە ژوورەوە بۆناو جیهانی بیرمەندیی و نا بیرمەندییمان، کە دواتر تووێکڵییەکانی پرسیارەکە بەرەو شوێن و هەقایەتی دیمان دەبەن.
هەوێنی پرسیاری ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟چییە؟ هەوێنەکە ئەوە نییە، کە فەلسەفەمان هەیە؟ یان ئەوەی، کە مێژوویەکمان لە هزر یاخود بیرکردنەوە فەلسەفیی هەیە؟ روونتر بدوێین، ئەوە دەڵێین، کە ئەم پرسیارە کێشەدارە و جەمسەری زۆریشی لێدەبێتەوە. لەوانە فەلسەفەمان هەیە؟ ئێمە سەر بە چ ئاقارێکی یان قوتابخانەیەکی فەلسەفیین؟ پێگەی ئێمە لە فەلسەفەی جیهاندا چییە؟
ئەوەی جێی سەرنجە لەم پرسیارەدا ئەوەیە، کە خۆی بە پرسیارێکی بنەڕەتی The basic question دەزانێت. پرسیاری بنەڕەتی چ جۆرە پرسیارێکە؟پرسیاری بنەڕەتی ئەو جۆرە پرسیارەیە، کە پرسیارێکی ،سەرەکیی لەخۆیدا حەشاردەدات، لە پرسیارەکەشەوە بە وەڵامەکەی بە شتێکی بنەڕەتیدا تێدەپەڕێت، کە ڕەشەیە. ئەوەی بیەوێت دەتوانێت

لە میانەی ئەم پرسیارە بنەڕەتییەوە جێپەنجەی خۆی لە مێژوویەکدا بەجێبهێڵێت، کە مێژووی هزرە.
هەروو□ها پرسیارەکە تیۆریزەکردنە سەبارەت بە سەرمایەی هزری کولتوورێک، شارستانییەک. بەهۆی هەر ئەم پرسیارەوە بە پاشخانی فەلسەفیی خۆمان ئاشنادەبین؛ لە کرۆکی پرسیارەکەدا وەڵامگەلێک خۆیان پەنهانکردووە، کە داوامانلێدەکەن میراتی فەلسەفیی خۆمان بدۆزینەوە.
کۆتا گوزارەی ئەم پێشەکییە کورتە، ئەوەیە، کە ئەم بابەتە لەلایەک بە ئامانجی پێشخستنی ژیانی هزریمان و گفتوگۆکردنی ئەو ژیانە نوسراوە. لەلایەکی تر ئەم پرسیارەی بەندە ڕوناکییەکە، کە لە مەشخەڵانەکانی مێژووی ئێمەوە دەدرەوشێتەوە. داوادەکەم لە خوێنەرانی ئەم بابەتە لێگەڕێن ئەم ڕوناکییە پتر بدرەوشێتەوە و نەکەن فوی ڕقیلێنەکەن و بیکوژێننەوە.

پرسیارەکە لەڕیشەدا تایبەتە بە مێژووی هزرییمان

ڕەنگە هەندێک وەڵامی پرسیارەکە بە بەڵێ بدەنەوە و بڵێین ئەی چۆن فەیلەسوفمان نییە! ئەی نالی، ئاپۆ، مەحوی، سەید کامیل ئیمامی، خانی،حاجی قادری کۆیی، مەلا عەبدولکەریمی مودەریس، هەژار، مەسعود محەمەد و ..... ! ئەڵبەتە ئەم جۆرە بەڵێیە بەڵێیەکە پێداگرییە لە دڵنیایی و لە داکۆکیکردن و هیچیتر.
لەگەڵ کاتیشدا ئەوەی لەو پێداگرییەدا بەدیدەکەین زۆر وتن و درێژدرادڕییە لەسەر شتێک، هێشتا ناڕوون و تاریکە. لەبەر ئەوە پێویستمان بەوەیە بە تێڕوانینێکی هەمەلایەنەوە تەماشای ڕەهەندە هزرییەکانی ئەم پرسیارە بکەین. ئەگەر وانەکەین دەکەوینە ناو سەرلێشێواوی مێتۆدیی و سەرئەنجام دەکەوینە هەڵەشەوە. ئەمەش دژی بنەماکانی پرۆسەی چاکسازیی هزرییە، کە پێویستە کاری لەسەربکەین، تا وتاری هزرییمان بناسینەوە.
ڕوانینە ئەم پرسیارە لە گۆشە نیگایەکی فەلسەفیی□وە بەرەو زۆر شوێنمان دەبات. سروشتی پرسیارەکە بەو جۆرەیە، کە ناحەزە، لێ پرسیاریشە سەبارەت بە کەڵەکەبوونی مێژوویی هزریمان. پرسیارەکە پرسگەلێک و وەڵامگەلێک دەوروژێنێت بەئاسانی بەریانلێناگیرێت. هەر لەبەر ئەوە بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە درێغیناکەین لە دروستکردنی وەڵام. ئەگەرچی پرسیارەکە بۆ هەندێک ڕەنگە پێکهاتەیەکی زمانەوانی ناسادەی هەبێت، بەڵام پرسیارەکە تا بڵێیت دەمبەگازندە و گومانای□ی□.
ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ لەم بارەیەوە زۆر شت هەیە بۆ وتن،

ڕەنگە هەندێک وەڵامی ب□□□ ب□د□نەوە، هەر ڕەنگیشە زۆرێک بڵێن نەخێر. بۆ ئێمە ژمارەی بەڵێ یان نەخێربێژەکان مەبەست نییە. ئەوە مەبەستە لەسەر بناغەیەکی شیکاریی ئەوەیان وتووبێت. چونکە پرسیاری ناوبراو، کە فەلسەفییە پرسیارێکی کولتووری و مێژوویی□ش□. بۆیە پرسیارەکە چەندین وەڵامی سەیری لێد□ بێتەوە. لایەنێکی ئەم پرسیارە کێشە هەڵپەسێردراوە هزرریەکانمانیش لەخۆدەگرێت؛ ئەو شتانە لەخۆدا حەشاردەدات، کە ناخوازرێت بوترێت و گفتوگ□ بکرێت.
پرسیاری ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ بەتەنها پرسیاری من نییە، پرسیاری هەموانە. پرسیارێکە لێوانلێوە لە ماف. ویست بۆ ئەم پرسیارەش ویستە بۆ دادوەریکردن بەسەر میراتی فەلسەفیمانەوە. ئەم پرسیارە ئەو پرسیارەش دروستدەکات، کە ناویددەنێین پرسیاری دایک: ئایا ئێمە فەلسەفەمان هەیە؟ ئەم پرسیارەش داوای دوو پێناسەمان لێدەکات: پێناسەی فەلسەفە چییە؟ و پێناسەی فەیلەسوف کێیە؟ کە لەدرێژەی نووسینەکەدا ئاوڕیلێدەدەینەوە.

وەڵامی ژەنگاوی بۆ ئەم پرسیارە نامناگەیێنێتە هیچ کوێ

گەر قوڵببینەوە لە پرسیارەکە دەکارین درکبەو□ بکەین، کە قەیرانی هزریی ئێمە پێدەچێت بەشێکی گەورەی لە چۆنیەتی وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارەدا خۆی مەڵاسدا بێت. گەر لەڕوی مێژووییەوە ئێمە لەناو فەلسەفە و بیرکردنەوەدا بووبێتین، ساناتر وەڵام بۆ ئەم پرسیارە پێکدێنین، ئەگەریش لە دەرەوەی فەلسەفە و بیرکردنەوە بووبێتین هەر دەبێت وێڵبین بەدوای وەڵامێکی شایان و پەسەند دا. بەس واقیعی ئێمە شتێکی تر دەڵێت. بۆیە پرسیارەکە، کە تامەزرۆی زۆرترین وەڵامە، لە دووتۆیی نووسینەکەدا لق و پۆپی تری لێد□ بێتەوە.
زۆرێک، کە ئەم پرسیارەیان ڕووبەڕوود□ بێتەوە نموونە لەسەر فەیلەسوفبوونی ئەحمەدی خانی، پیرەمێرد، هەژار، نالی، حاجی قادری کۆی، مەحوی، هێمن، مەسعود محەمەد، مەلا عەبدولکەریمی مودەریس دێننەوە. بەڵام ئایا ئەمانە فەیلەسوفن؟ گەر ئێمە پێمانوا بێت فەیلەسوف نیین ئێمە غەدرمان لە میراتی هزریی خۆمان کردووە؟ ناهەقیمانکردووە، بەتایبەت، بەرامبەر ئەو بەشە لە میراتی هزرییمان، کە بە شیعر دەزانرێت؟
سەرباری ئەوە، ئێمە دەپرسین: ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ ئێمە ناپرسین ئایا نووسینی فەلسەفیمان هەیە؟ ئایا وەرگێری کتێبە فەلسەفییەکانمان هەیە؟ ئایا هۆزانووسی بە سەلیقەمان هەیە؟ باشە گرنگیشە بزانین، ئەو جۆرە نووسینانەی دەچنە خانەی نووسینی ئایینی، زمانەوانی، میرات، یان نەتەوەییەوە نووسینی فەلسەفیین؟

نووسەرەکانی فەیلەسوفن؟ ئایا ئەمە فەیلەسوفەکی گەورەی وەک ئەریستۆ، دێکارت، لایپنێتز، ئیبن روشدمان هەیە؟
ڕەنگە بە زۆرێک پرسیاری ئایا ئەمە فەیلەسوفمان هەیە؟ هێندە گرنگ و سەرەکیش نەبێت. بەڵام لەڕاستیدا ئەم پرسیارە زۆر بنچیینەیی و بنەڕەتییە. هەر لەبەر ئەو هۆکارە وەڵامی پرسیاری ئایا ئەمە فەیلەسوفمان هەیە؟ ناشێت سەزاوی بێت. وەڵامی سەزاوی بەڵێ یان نەخێرەکی سەرپێی و ساکارە؛ وەڵامی سەزاوی بە بیرکردنەوەی قوڵدەوترێت و زۆریش خێرائاسا دەوترێت. هەروەها بۆ ئەوانەی وەڵامی خێرا بە پرسیارە سەرەکییەکەی نووسینەکەمان ئامادەدەکەن و بە بەڵێش وەڵامیدەدەنەوە لێیاندەپرسین: ئەوە لە شتێك قسەدەکەن زانینتان لەبارەیەوە هەیە؟
سەرباری ئەوە، ڕوونە، کە ئەمەی کورد نەهامەتی و بەدبەختییمان زۆر دیووە، چەند ئەمە کاریگەریی هەبووە لەسەر باشترکردنی بیرکردنەوەی هزرییمان و دەوڵەمەندکردنی هۆشی فەلسەفییمان پێویستە جێگای باس بێت. یان بەپێچەوانەوە نەهامەتی و بەدبەختییەکانمان بەشێکن لە هۆکارەکانی نەبوونمان بە بەشێک لە مێژووی هزریی مرۆڤایەتیی.
ئەوەی وتمان وادەکات لەم نووسینەدا بەدوای وەڵامیتردا بگەڕێین، جۆری تر لە وەڵام. ئەو وەڵامانەی بەئاسانی ڕێکەوتناکرێن. بۆ پرسیاری لەو جۆرە، کە داچڵەکاندنی مێژوویی و کولتووری لە ناخدا حەشارداوە تەنها بیرکردنەوەی قوڵ و وورد وەڵامدروستدەکات.

پرسیاری لەوجۆرە پرسیارێکی ماراوییە

پرسیاری ئایا ئەمە فەیلەسوفمان هەیە؟ پرسیارێکە گازدەگرێت. پرسیاری لەوجۆرە پرسیارێکی ماراوییە؛ پرسیاری ماراویش پرسیارێکە مەحکومە بە پێوەدان. کردنی پرسیارێکە، بە هەموان، ئێشێک بەجێدەڵێت. باشە بۆ پرسیاری ناوبراو پرسیاریکی ماراوییە؟ لەبەرئەوەی پرسیارەکە دەمانخاتە حاڵەتی فەکانەکانی کولتووری و مێژووییەوە. پاش پرسیارەکە لەڕووی هزرییەوە جێگا بەخۆمان ناگرین. لە مارپێوەدانیشدا جۆری ژەهرەکان جێگای باسە بۆ پزیشکانی فریاکەوتن، هاوکات چۆنەتی ئەنجامدانی فریاگوزاریی سەرەتاییش هەر بابەتی سەرنجخستنەسەرە بۆ مارپێوەدان.
پرسیاری ماراوی دەورماندەدات؛ بەدەورمانا خۆی دەکات بە پەرژین. پرسیاری وا مێژوومان لەتوپەت دەکات. پرسیارەکە سروشتی وایە، کە قەیرانی عەقڵی کوردی دەخوێنێتەوە و دادوەریشی بەسەرەوەدەکات. نەک هەر ئەوە، بگرە پرسیارەکە وامانلێدەکات، لە مێژووی فەلسەفە تێبگەین. لەوەش تێڕامێین لە کوێی ئەو مێژووەداین.

ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ دەبێت لەکاتی وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە بە بەڵێ ئاگامان ل□و ب□ت، کە فەلسەفە میتۆدێکی سیستماتیک لەناو یا کاردەکات. بۆیە ئەو کولتوور و نەتەوانەی وەڵامی پرسیارەکە بە بەڵێ دەددەنەوە پرسیار لەسەر دۆزی ئێستای فەلسەفەکەیان دەکەن.

پێویستە ئەوەش بزانین، کە هەر هەمان پرسیار گەر ڕوناکبیرێکی فەرەنسی یان عەرەب یاخود رووس بیکات دەبێت چ پێوەرێک بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکە بەکارببات؟ باشە ئەم ڕوناکبیرە نایەت بپرسێت: کێین بیرمەندە دیارەکانی ئێمە لە سەدە جۆراوجۆرەکاندا؟ گەر فەیلەسوفمان نییە، پێویستمان بەوە نییە بەدوای هۆکارە شارستانی و مێژوویەکاندا بگەڕێین؟ بەدڵنیاییەوە ئەو ڕوناکبیرە ئەوەش دەپرسێت، کێ لە ئێمە ناوی واڕۆشتووە کە، کار لەسەر مێژووی فەلسەفە دەکات؟

ئەی ڕوناکبیرێکی کورد؟ ڕوناکبیرێکی کورد، کە وەڵامی ئەو پرسیارە دەداتەوە پێویستی بەوەیە لە بازنەی زۆر تەسکی بیرکردنەوە ڕزگاری بێت تا بتوانێت بە ڕوونی وەڵامی پرسیارەکە بداتەوە. لەبەر ئەوەی پەتا گەورەکەی دۆزی ڕوناکبیریی ئێمە لەوەدایە، کە ناحەزی خۆمانین، ئەمە وایکردووە لەگەڵ بیریاریدا عیلاقەمەند نەبین. بیرمەندی لە شتەکاندا ، بۆنموونە لە سیاسەتدا، لە هونەردا، نەبینینەوە.

پرسیاری ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ لەخودی خۆیدا پرسیارێکی سەرسامکەر و کرۆکدژوارە، ب□ر□هم□ن□رە، تەڕ و پڕجوڵەشە. شوێنپێی پرسیارەکە مەرج نیی□ ل□□ر□ بێت مارئاسا دەڕوات، دەخولێتەوە؛ دەکرێت لەوێ بێت؛ لە شوێنێکی زۆر دوور. واشمانلێدەکات توخنی زۆر شت بکەوین: خۆناسی، خۆخوێندنەوە، گەڕان بەدوای لەمەو بەر، وێڵبوون بەدوای ڕەچەڵەک و پێشتر. بەجدی پرسیاری لەم شێوەیە پرسیارێکی ماراوییە، بە مێژوو، کولتوورمانەوە دەدات.

چییەتی پرسیاری دیدگائامێز

بۆ ئەوەی ڕەهەند و ئاقاری هزریی پرسیاری ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ بەسەربکەینەوە، کە دەشێت دواتر فەلسەفەیەکی زۆری بەسەرەوە بکرێت، پێویستمان بە تێخوێندنەوەیەکی جۆراوجۆرە بۆ جیهانبینیی فەلسەفیی یان تیۆریی بیرمەندان و بەشێکی زۆر لە تێکستە فەلسەفییە ڕۆژئاواییەکان. لەوێندەرێ دەگەین بەو تەماشاکردنەی، کە پرسیاری لەم شێوەیە دادوەرییە بەسەر خودی کردەی هزرەڤانیی و بیرکردنەوەی نەتەوەیەک. بەمجۆرە بێت، ئەوەی جێی سەرنج□ ل□□□دا ئەوەیە کردنی

ئم جر پرسیاران، ک بنتیی و وروژنرن، دژوارییکی زریان دت پش.
پشتریش هماان بکردوو، ک پرسیار فلسفی سامدارکان، ئوانی بناخی چیتی شت دا شدبنو جار لناو وناکبیرانی ئدا سامیان ب دروستنبوو و زمینیان ب کشمکشی هزریی نخساندوو. ئم سرای ئوی نیگرانیی هزریی سبارت ب وتاری فلسفی ژئاوا و ب چنتیی مامکردنی ئم وتار لگ پرسیاری چیتیی فلسف لناو هشیاریی وناکبیریماندا دروستنبوو.
ئو کار تیریانیش، ک سد پاش سد ل بواری فلسفدا، ل کگی تیریدا، تایبت ب چیتیی فلسف نوسراون و وتی هزریی پرسیاری هزر چیی؟ و دیدی شیکاریی و خنیی توژینوکانیان تایبت بو شتی، ک پیدن فلسف، گیو و ئاقاری هزریی پرسیاری هزر چیی؟ی ل شونی خی نهشتوتو، ب ئم هگری ئاماژی گور نین.
ب ئوی تو ئو تگیشتن ل هشیاریی وناکبیریماندا بچنن، ک چیتیی ئم پرسیار فلسفی پشکنین ل چکی فلسف لناو ئم و لو شتی ل جری هزر بوونی هی، بپویستی دزانین لگای پرسیاری لو جری نووسینکمان پخستووت سرپشت کار لسر پرسیاری ئایا ئم فیلسوفمان هی؟ بکین.
ل برئوی لگای چیتی ئم پرسیارو مژووی کولتووریمان دخین بردم بیرکردنوی جیاوازو و ئو سغتیی و لوغزانش دخین برباس، ک فلسف لناو ئم، ل وناکبیریماندا، لم وو دووچاریدبتو.
لردا ئوش شایانی وتن، ک زرک ل خونرانی فلسفیی و نافلسفیی ئم جر نووسینان و زربی نوسین فلسفیکانی تر، ن ئاستی زانینیان هاوشوی و ن قوویکی فلسفیی ل زانینیاندا هی. لردا و تایبت بم لاین، ب سمینو هما ب ئو استیی دکین، ک ئو جر خونرانی ب زانینی فلسفیی ئاشنا نین، للایکو فلسفیان للا ئاز و دژوار، للایکی ترو للایان ناپویست. بی مراق و پرشی شیکارییکانی ئم جر بابتان ل هندك شوندا پویستی بو دبت،زانینی پشوختی خونر لبرچاوبگرت. بیش ل زر شون سادتر و نرمتر بابتکانمان وروژاندوو.
مبست ئم ئو لاینمان بهند وگرتوو، ک ئم ئستا ل جیهانکدا دژیین، بچاوکی گومانو تماشای برپرسیارییتی فلسف دکرت، بگر ل هندك کمگدا، ئستایشی لگدا

بێت، فەلسەفە دیاردەیەکی بەئیمانییە و گەڕەشەوەنئاسا دەبینرێت و لە هەندێک کۆمەڵگەی نوێیشدا فەلسەفە پێویستناکات، یان لە سەرەمەرگدایە. تێگەیشتنەکان بە فەلسەفە لەو جۆرە کۆمەڵگانەدا، لە شارستانییە هاوچەرخەکاندا، گەیشتووەتە ئاستێک باس لەوە بکرێت تەکنەلۆژیای نوێ جێی زانینی فەلسەفیی گرتووەتەوە؛ ئەو زانینە تەکنەلۆژییە نوێیەیش ڕۆژانە بەجۆرێک نەشونمادەکات، کە هەندێک پێیانوەهایە، کە ناپێویستبوونی فەلسەفەی لە کۆمەڵگەی ئێستادا سەلماندووە.

لە دۆزێکی وەهادا لاوازبوونی بەسنوری کولتووری کتێبخوێندنەوە بەگشتیی و کتێبی فەلسەفیی_خوێندنەوە بەتایبەتیی، پووچیی ڕوناکبیریی دروستکردووە و فەلسەفەیشی خستووەتە دەرەوەی نێوەند و دامەزراوەکانی کۆمەڵگەوە؛ نێوەندی سیاسیی، ڕوناکبیریی، ڕاگەیاندن، ئەکادێمیی و پەروەردەیی و... هتد. ئەمەیش کۆمەڵگە و ساتەوەختی خۆمان بیردەخاتەوە، کە فەلسەفەکردن تێیدا تامی نییە و گەڕانیش بەدوای ڕۆشنگەریدا بێ سودە و ئەمەش وایکردووە، کە لەکەوتەکانی گەندەڵیی هزریی ئەم کۆمەڵگەیە وتارە ڕوناکبیرییەکەی داتەپێنێت، مەشقکردنی هزریی لە سەر دیاردە ڕەوشتیی، جوانکاریی و سیاسییەکانی نەکات بە بەشێکی سەرەکیی لە ئەرکی خۆی، بۆیە کەسانی ئەم جۆرە کۆمەڵگەیە نالۆژیکییانە وەڵامی ئەو پرسیارە دەدەنەوە، کە تایتڵی نووسینەکەمان لەخۆدەگرێت..

کرۆکی وەڵامی پرسیاری لەم جۆرە

گفتوگۆکردن لەسەر پرسێکی لەم جۆرە بەتەنها کاری ئەم نووسینە نییە و بەتەنهاش کاری ئەمە نییە. هاوکات پرسیارە فەلسەفییەکان پرسیاری تاکەکەسێک نیین، پرسیاری هەموانن. گشت پرسیارێکی فەلسەفیی وەڵامێکی هەیە جا ئەوە ڕەوشتیی بێت یان مێتافیزیکیی، سیاسیی بێت یان ئایینیی.

بۆ ئەوەی وەڵامێکی ناسەزاوی و لۆژیکی بە پرسیاری نووسینەکەمان داڕێژین پێویستمان بەوەیە،خۆمان لە کۆت و بەندی سیاسی، نەتەوەیی و ئایینی بەدووربگرین و لە ڕێگەی گفتوگۆ و ئارگیومێنتەوە وەڵامبسازێنین.

وەڵامی پرسیاری ناوبراو پەیوەستی بە لێکۆڵینەوەی وردی ڕەخنەگرانەیە. بۆ؟ لەبەرئەوەی ئەم پرسیارە بمانەوێت و نەمانەوێت، ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ، بە مرۆڤی ئەمڕۆ گرنگە. پرسیارەکە پەیوەستی بە وێنەیەکی گشتی و لۆژیکیش لەسەر مێژووی هزرمان، ئەمەش بۆئەوەی بگەینە بەو جۆرە وەڵامانەی، کە بەڵگەئامێز و دروستن.

ئەم پرسیارە پێمدەڵێت: فەلسەفە کارکردەی خودی مرۆڤە. شتێکی دەرەکی نییە و لەدەرەوەی دەسەڵاتی مرۆڤیش نییە. فەلسەفە هەیە چونکە مرۆڤ هەیە. مرۆڤ تاکە بوونەوەرە دەستی لە گۆشە و کەتایهێنانە بە فەلسەفە. فەلسەفە پێش مرۆڤ نەبووە و لەگەڵ نەمانی مرۆڤیش کۆتای دێت. تا مرۆڤ و بیرکردنەوەکانی هەبێت فەلسەفە بەردەوامە لە بوونی مرۆڤدا.
پرسیاری لەو جۆرەی نووسینەکەمان پێیتایبەت بووە، ئەوەمان فێردەکات، ئەوە مرۆڤە پرسیار دەکات، گورجیش بەدوای وەڵامەکەیدا وێڵدەبێت، بیردەکاتەوە و بیرکردنەوەکانیشی تۆماردەکات، هزری خۆی لێپێکدەهێنێت. ئەوە مرۆڤە دەپرسێت ئەم شتە چییە؟ئەو شتە بۆ وایە؟جیهان چییە؟دروستکەری ئەم جیهانە کێیە؟ و....هتد.
ئایا من مافی ئەوەم هەیە ئەم پرسیارە بکەم؟

ئەوەی من لەم نووسینە کورتەدا داخوازم ئەنجامیبدەم، بەرسڤدانەوەی ئەم پرسیارەیە: ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ ئەم پرسیارەش نامۆ نییە. گشت شارستانییەکان بەشدارییان لە وەڵامدانەوەی دا کردووە و زۆرێک لە ڕوناکبیرانی نەتەوەکانیشی بەخۆیەوە سەرقاڵکردووە.
ئەم پرسیارە، کە هەوێنی ڕوناکبیریمان پێکدەهێنێت، بە من دەمێکە بارگرانییەکی هزریی دروستکردووە. لەناو ژینگەیەکی ناکارامە و چەقبەستوو زۆرکات پێتوادەبێت ئەم پرسیارە نەکردنی باشترە. لە زۆر جار لە سوچکەوە شتێکی دی دەبینیت، ئێمە واتلێدەکات خۆتکەکێیتەوە تا زاڵ ببیت بەسەر ئەو دۆخە چەقبەستووەدا. کەمکردنەوەی فشارەکان، ڕووبەڕووبوونەوەی پەراوێزخوازییەکان هەڵمەتن بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەو دۆخەی، کە پێیوایە ئەم پرسیارە نەکردنی باشترە.
ئایا من مافی ئەوەم هەیە بپرسم: ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ بێگومان ئەو مافەم هەیە. نەک تەنها من، بگرە گشت مرۆڤێک ئەم مافەی هەیە. پرسیاری ناوبراو مافە بۆ هەموان. گشت کولتوور و نەتەوەیەک مافی کردنی ئەم پرسیارەی هەیە. بەجۆرێک لە جۆرەکان موحاسەبەیەکی راستەوخۆی خودی شارستانی گشت نەتەوەیەکیشە.
گەر دانبەوەدابهێنین، کە فەیلەسوفمان نییە ئەوە ئێمە راستییەکمان دیوە، بەس زۆرێک ناخوازێت تاڵی ئەو ڕاستییە تامکات. گەر بشمانەوێ لەژێرکاریگەریی سۆزی نەتەوەیی ئەو ڕاستییە نەبینین و نکوڵیلێکەین دیارە ئێمە ئەو مێژووە کۆنەکەبوومان دەشێوێنین، کە ئەو ڕاستییەی لەخۆیدا پەنهانداوە.

بەشێک لە دەرئەنجامەکانی ئەم بەشە

ئەفسووس، لە نەبوونی کارلێکی نێوان ڕۆناکبیر و ئەکادێمی قاڵبوونەوە لە پرسیاری وا بەرەو نەمان دەچێت. ئەمە وادەکات پرسیارێک لە ڕۆناکبیریی فەلسەفیماندا بەدوای ڕێچکەیەکی فەلسەفەدا وێڵنەبێت. نەک هەر ئەوە، ئەم پرسیارە، کە بەرۆکی کۆمەڵە پرسیارێکی تر دەگرێت، کە بە دژی ڕۆناکبیریی و هزریی ئێمە پێویستن، لە بێ ئاگاییمان لە دژی ڕۆناکبیریی و هزرییمان لە قورسایی پرسیارەکە ناگەین و بەو تێگەیشتنەش ناگەین، کە ئەم پرسیارە خەمی هزریی چییەتیی فەلسەفەی لەناو ئێمە.
بەمجۆرە، ئەم پرسیارە گفتوگۆئامێزە شتگەلێکی لە ناخی خۆیدا مەڵاسداوە، کە پرسیارسازیی فەلسەفیی دروستدەکەن، چونکە پرسیاری لەم جۆرە کێشمەکێشێکی زۆری فەلسەفیی دروستدەکات، لێماندەپرسێت کوان شەپۆلە هزرییەکانمان؟ ئەمە بۆ فەلسەفە گرنگیین؟ گەر بەڵێ لە کوێی فەلسەفەدا ئەمە پێویستیین؟
بەڵێ دەپرسین ئایا ئێمە فەیلەسوفمان هەیە؟ گەر وترا بەڵێ ئەوانە کێن، کە فەیلەسوفی ئێمەن؟ زۆربەی ئەوانەی دەنووسن ئەوانن؟ ئایا ئەوانەی نووسینی مێژوویی و کۆمەڵناسیی و ئەدەبیی و تەنانەت دەروونناسیی پەروەردەییانەش دەنووسن بە فەیلەسوف دادەنرێن؟ بێگومان نەخێر.

ئازاد حەمە

“گرژی دەروونی و نەخۆشی دەمار (عوساب- neurosis) لە شانۆنامەی ‘ئاهەنگی لەدایکبوون’ی هارۆڵد پینتەر”

نووسین: ئاریان یوسف

پێشەکی

شانۆنامەی “ئاهەنگی لەدایکبوون”ی هارۆڵد پینتەر کە بۆ یەکەمجار لە ساڵی ١٩٥٨ نمایشکرا، شانۆگەرییەکی کۆمیدی تاریکە و لە

خانوویەکی بەشەناوخۆیی وەرانەدا لە کەناری دەریای ئینگلیزیدا ڕوودەدات. گەرچەنەکەی لە دەوری ستانلی وەبەر، پیانۆژەنەکی خەبەدەستەوەدەر و دەمارگیرە، کە تاکە میوانە لەو خانووە بەشەناوخۆییەدا کە لەلایەن مەگی خۆشەویستی و لە هەمان کاتدا بەئاگا و پیتی هاوسەرەکەیەوە بەڕێوەدەبرێت. بوونی ئاسایی و بەدەنگی ستانلی کاتێک تێکدەچێت کە دوو پیاوی نهێنی بە ناوەکانی گۆڵدبێرگ و مەککان دەگەن، بەڕواڵەت بۆ ئەوەی ستانلی بە هەکارێکی نادیار ببەن. ئاهەنگی لەدایکبوونی دواتر کە لەلایەن مەگەوە ڕێکدەخرێت، دەگۆڕێت بۆ لێکۆڵینەوەیەکی کابوساوی، کە تیشک دەخاتە سەر تێکچوونی دەروونی ستانلی.
کارەکانی پینتەر بە گەڕان بەدوای تەوەرە دەروونییەکان بەناوبانگن و "ئاهەنگی لەدایکبوون"یش لەوە بەدەری نییە. شانۆنامەکە بە قووڵی لە ئاڵۆزییەکانی عەقڵی مرۆڤدا قووڵ دەبێتەوە، بە بەکارهێنانی ناڕوونی و گرژی و ترس بۆ ڕەنگدانەوەی دەمارەکانی کارەکتەرەکانی. ژینگەی بەڕواڵەت ئاسایی دەبێتە قەناغێکی درامی دەروونی چڕ، کە سنوورەکانی نێوان واقیع و وەهم لێی کاڵ دەبنەوە. بەکارهێنانی وەستان و بێدەنگی و دیالۆگی پارچەپارچە لەلایەن پینتەرەوە کەشێکی نائارامی دروست دەکات، بینەر دەکێشێتە ناو گێژاوی ناوەوەی کارەکتەرەکانەوە. ئەم گرنگیدانە بە گرژی دەروونی و نەخۆشییە دەمارییەکان، تایبەتمەندییەکی شێوازی پینتەرە، کە "ئاهەنگی لەدایک بوون" دەکاتە پارچەیەکی سەرنجڕاکێش و نائارامکەری شانۆی مۆدێرن.

بەیاننامەی تێز:
هارۆڵد پینتەر لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایک بوون"دا، بە شێوەیەکی وەستایانە و لێهاتووانە گرژی دەروونی و دەمارگیری دەبەستێتە یەکەوە و وایان لێدەکات کە ناوەندی کاریگەری و ماناکانی شانۆنامەکە بێت. داینامیکی چڕ و پڕی دەروونی نێوان کارەکتەرەکان، هەستی بەربڵاوی ترس و نادڵنیایی و بەکارهێنانی دیالۆگ و کرداری ناڕوونەکان کەشێکی بەهێزی نائارامی دروست دەکەن. ئەم توخمانە نەک هەر پێکەوە بەرەو پێشەوە دەبەن بەڵکو ڕەنگدانەوەی تەوەری قووڵتری دڵەڕاوکێی بوونگەرایی و لەدەستدانی ناسنامەن، ئەمەش وایکردووە "ئاهەنگی لەدایک بوون" ببێتە گەڕانێکی قووڵ لە دەروونی مرۆڤ و لاوازییەکانی.
بەشی یەکەم: ڕێکخستن و کەش و هەوا

- **وەسفکردنی ڕێکخستنەکە**

شانۆنامەی “ئاهەنگی لەدایکبوون” لە خانوویەکی بەشەناوخۆیی و خراپ و ترسناکدا لە کەناری دەریای ئینگلیزیدا ڕوودەدات. خانووی بەشەناوخۆییەکە لەلایەن مێگ و پیتی ب□□□ز□وە بەڕێوەدەبرێت، تایبەتمەندی ناوەوەی داخراو و وێرانە، کە یەکسەر هەستێکی چەقبەستوویی و خراپبوون دەخولقێنێت. شوێنەکە ئاساییە، پڕە لە پێداویستییە ئاساییەکانی وەک ڕۆتینی ڕۆژانەی مێگ و پیتی و کەلوپەلی نەگونجاوی ماڵەکە. بەڵام ئەم ئاساییبوونە بەشدارییەکی بەرچاوی هەیە لە هەستی نائارامی گشتی شانۆنامەکەدا. شوێنی داخراوی خانووی بەشەناوخۆییەکە دەبێتە ئامێری پەستان بۆ دەمار و گرژییەکانی کارەکتەرەکان، ئەمەش ئەو ناڕەحەتییە دەروونییە گەورەتر دەکات کە ستانلی و دانیشتووانەکەی دیکە تووشی دەبن.

-ک□ش و میزاج

پینت□ر وردەکارییە ئاسایی و ڕۆژانەییەکانی خانووی بەشەناوخۆیی بەکاردەهێنێت بۆ دروستکردنی کەشێکی پڕ لە گرژی. گفتوگۆ دووبارە و بێ بایەخەکانی نێوان کارەکتەرەکان، وەک پرسیارکردنی بێوچانی مێگ سەبارەت بە نانی بەیانی یان جێگیربوونی بە وردەکارییە بێ بایەخەکان، جەخت لەسەر بانالییەتی بوونیان دەکەنەوە. ئەم بانالیتە لە بەرامبەردا دەبێتە سەرچاوەی ناڕەحەتی، چونکە جیاوازییەکی توندی لەگەڵ ئەو مەترسییە بنەڕەتییە هەیە کە هاتنی گۆڵدبێرگ و مەککان دروستی دەکات (ئێسلین، ١٩٧٠).

ناڕوونی و بێدەنگی ڕۆڵی گرنگ دەگێڕن لە بنیاتنانی فشاری دەروونی بە درێژایی شانۆنامەکە. بەکارهێنانی تایبەتمەندی وەستان و بێدەنگی لە دیالۆگدا لەلایەن پینتەرەوە هەستی نادڵنیایی و پێشبینیکردن بەرز دەکاتەوە. زۆرجار کارەکتەرەکان بە ڕستەی پارچەپارچە قسە دەکەن و زۆر شت بە نەگوتراو و کراوە بەڕووی ل□ک□دانەوەدا دەهێڵنەوە. ئەم ناڕوونییە بە ئەنقەستە کەشێک دروست دەکات کە بینەر وەک کارەکتەرەکان بەردەوام لە لێواردایە، دڵنیا نییە لەوەی کە دواتر چی ڕوودەدات (دوکۆر، ١٩٨٨).

ژینگەی کلۆسترۆفۆبیک، لەگەڵ وردەکارییە ئاساییەکان و بەکارهێنانی ستراتیژی بێدەنگی و ناڕوونی، جیهانێک دروست دەکات کە گرژی دەروونی و دەمارگیری تێیدا گەشە دەکات. شوێنی ئاسایی دەبێتە کانفاسێک بۆ ئەو دراما دەروونییە نائاساییەی کە دەکرێتەوە، بینەر بە توندی ئاگاداری ناسکی و

ناجێگیری عەقڵی مرۆڤ دەکات.

بەشی دووەم: شیکاری کارەکتەرەکان

-ستانلی وێبەر

ستانلی وێبەر کارەکتەری سەرەکی شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون"ە و ڕەفتارە دەمارگیرەکانی و مەیلە پارانۆیاییەکانی ڕۆڵی سەرەکین بۆ گرژی دەروونی شانۆنامەکە. ستانلی نیشانەکانی دڵەڕاوکە و پارانۆیا نیشان دەدات، زۆرجار بە وروژاندنی زۆرەوە کاردانەوەی دەبێت بەرامبەر بەو ڕووداوانەی کە بەڕواڵەت بۆ زیانن. دۆخی نائارامی بەردەوامی ئەو، ڕابردوویەکی پڕ لە کێشە پیشان دەدات کە هێرش دەکاتە سەری، هەرچەندە پینتەر وردەکارییەکانی بە ناڕوونی بەجێدەهێڵێت. ڕەفتاری ناڕێک و ناڕێکی ستانلی، وەک تەقینەوە شەڕانگێزەکانی و کشانەوە بۆ بێدەنگی، ڕەنگدانەوەی ترس و بێمتمانەیی قووڵەی ئەو لە جیهانی دەرەوەدایە (ئێسلین، ١٩٧٠). ئەم پارانۆیایە بەهۆی هاتنی گۆڵدبەرگ و مەککانەوە خراپتر دەبێت، کە لێکۆڵینەوەکانیان هەستی ناسکی ستانلی بۆ ئاسایش دەشکێنێت و زیاتر پاڵەدەنێت بۆ تێکچوونێکی دەروونییەوە.

-مێگ و پیتی بۆڵز

مێگ و پیتی بۆڵز، خاوەن خانووی بەشەناوخۆیی، ڕۆڵی گرنگ دەگێڕن لە بەشداریکردن لە گرژییە دەروونییەکانی ناو شانۆنامەکەدا. ڕەفتاری کەرپەگەرانەی مێگ بەرامبەر بە ستانلی، وەک منداڵێک مامەڵەی لەگەڵ دەکات و وەسوەسە بۆ ئاسوودەییەکەی، دینامیکییەکی نائارامکەر دروست دەکات. پێویستی بەردەوامی بۆ چەسپاندن و سۆز و خۆشەویستی نەشیاوی بەرامبەر ستانلی تیشک دەخاتە سەر ناسەقامگیری سۆزداری خۆی، ئەمەش ستانلی زیاتر نائارام دەکات (دوکەر، ١٩٨٨). لە بەرامبەردا پیتی وەک کەسایەتییەکی پاسیف و دابڕاو دەمێنێتەوە، پشتگیرییەکی سۆزداری و سەقامگیرییەکی کەم پێشکەش دەکات. بێباکییەکەی ڕێگە دەدات گرژییەکە بەبێ کۆنتڕۆڵکردن پەرەبستێنێت. چاودێری خنکێنەری مێگ و پاسیفیەتی پیتی پێکەوە بەشدارن لە کەشوهەوای ستەمکارانەدا، کە دەمارگیری و هەستی گیرخواردنی ستانلی توندتر دەکەنەوە.

-گۆڵدبەرگ و مەککان

گۆڵدبەرگ و مەککان لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون"دا

وەک بەریکاری دەستکاریکردنی دەروونی کاردەکەن، کەشوهەوای ترس و دەمارەیی شانۆنامەکە چڕتر دەکەنەوە. هاتنی ئەوان بۆ بەشە ناوخۆییەکان گۆڕانکارییەکی گەورەیە لە شانۆنامەکەدا، چونکە بوونی نهێنی و هەڕەشەئامێزیان بە خێرایی هاوسەنگییە لە ئێستاوە نائارام دەکات. گۆڵدبەرگ بە ڕەفتارە ئارام و دەسەڵاتدارەکەی و مەککان بە ڕەبازە جەستەیی و ترسناکترەکەی، بە هاوبەشی کاردەکەن بۆ شکاندنی بەرگرییە دەروونییەکانی ستانلی. پاڵنەرەکانیان بە ناڕوونی ماونەتەوە، ئەمەش گرژییەکە زیاتر دەکات؛ ئەوان بانگەشەی ئەوە دەکەن کە لە ئەرکێکدان بۆ ئەوەی ستانلی ببەن، بەڵام تایبەتمەندییەکان هەرگیز ئاشکرا ناکرێن، ئەمەش هەم کارەکتەرەکان و هەم بینەر لە دۆخێکی نادڵنیاییدا بەجێدەهێڵێت (ئێسلین، ١٩٧٠).
دیمەنی لێکۆڵینەوەکە کە گۆڵدبەرگ و مەککان بە کۆمەڵێک پرسیاری بێمانا و دژبەیەک یەکتری تێک دەدەن دەکەن، نموونەی تاکتیکی دەستکاریکردنیان دەهێنێتەوە. ئەم هێرشە دەروونییە ستانلی ناسەقامگیری دەکات و نەخۆشی دەمارەکانی ئێستای توندتر دەکات و پاڵ بەوەوە دەنێت بەرەو تێکچوونی دەروونی. ئەو داینامیکی دەسەڵاتەی کە دامەزراندووە، لەگەڵ ستانلی وەک قوربانی بە دەسەڵاتی، جەخت لەسەر بابەتەکانی کۆنترۆڵکردن و بەدەسەڵاتی دەکاتەوە. فشارە دەروونییە بێوچانەکانیان ناسنامە و هەستی واقیعی لە ستانلی دەسوتێنێتەوە، ئەمەش کاریگەرییە وێرانکەرەکانی دەستکاریکردنەکەیان دەخاتە ڕوو (دوکەر، ١٩٨٨). سروشتی مەتەڵاوی گۆڵدبەرگ و مەککان و ڕۆڵی ئەوان لە چێکردنەوەی دەمارەیی ستانلیدا، ناوەندی گۆڕانی شانۆنامەکەن بۆ دڵەڕاوکەی بوونگەرایی و لاوازی مرۆڤ.

بەشی سێیەم: تێگەیشتن و سیمبۆلیزم

- تەوەرەکانی دەسەڵات و کۆنترۆڵ

هارۆڵد پینتەر لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون"دا، بەدواداچوون بۆ بابەتەکانی دەسەڵات و کۆنترۆڵکردن دەکات، بە شێوەیەکی ئاڵۆز ڕەفتاری دەمارگیری بە داینامیکی دەسەڵاتی شانۆنامەکەوە دەبەستێتەوە. زۆرجار کارلێکی کارەکتەرەکان ڕەنگدانەوەی ململانێیە بۆ باڵادەستی، کە تێیدا ڕەفتارە دەمارگیرییەکان دەبنە ئامرازێک بۆ کۆنترۆڵکردنی ئەوانی دیکە. ڕەفتاری سەرەتایی دەمارگیری و پارانۆیایی

ستانلی وەک قوربانیی هێزە نەبینراوەکان نیشان دەدات، هەستێکی بێدەسەڵاتی بەرجەستە دەکات کە بۆ گرژی شانۆنامەکە زۆر گرنگە (ئێسلین، ١٩٧٠).

گۆڵدبێرگ و مەککان لە ڕێگەی دەستکاریکردنی دەروونی خۆیانەوە بە ستانلی نموونەی تەوەری بالادەستی و ملکەچبوون دەخەنە ڕوو. دیمەنی لێپرسینەوەیان کە پڕ بووە لە پرسیار و تۆمەتی دژبەیەک، نیشاندانی ڕوون و ئاشکرای بەکارهێنانی دەسەڵاتە. ئەوان بە شێوەیەکی سیستماتیکی هەستی خودی ستانلی هەڵدەوەشێننەوە و کورتی دەکەنەوە بۆ حاڵەتێکی بێدەسەڵاتی و ملکەچبوون. ئەم یارییە دەسەڵاتە دەمارگیری ستانلی خراپتر دەکات، تیشک دەخاتە سەر ئەوەی کە چۆن کۆنترۆڵکردن و بالادەستی دەتوانێت ببێتە هۆی تێکچوونی دەروونی (Dukore, 1988).

جگە لەوەش دەتوانرێت ڕەفتاری کۆرپەگەرایی مەگ بەرامبەر بە ستانلی وەک فۆرمێکی دیکەی کۆنترۆڵکردن سەیر بکرێت. سۆز و خۆشەویستییە خنکێنەرەکەی و پەیوەستی بەردەوام بە منداڵکردنی، سەربەخۆییەکەی تێکدەدات، ئەمەش بەشدارە لە دۆخی دەمارگیرییەکەی. لە بەرامبەردا، هەڵسوکەوتی پاسیڤی پیتی نوێنەرایەتی نەبوونی کۆنترۆڵ دەکات، هیچ بەرگرییەک پێشکەش ناکات بەرامبەر بە پەرەسەندنی گرژییەکان. ئەم نموونانە ئەوە دەردەخەن کە چۆن داینامیکی هێز و ڕەفتارە دەمارگیرییەکان لە یەکتردا تێکەڵاون، کە کارلێکەکانی کارەکتەرەکان و کەشوهەوای نائارامی گشتی شانۆنامەکە دەباتە پێشەوە.

- **توخمە هێمادارەکان**

توخمە ڕەمزییەکان لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون"دا، هارۆڵد پینتەر توخمە ڕەمزییە جۆراوجۆرەکان بەکاردەهێنێت بۆ نوێنەرایەتیکردنی حاڵەت و تەوەرە دەروونییە قووڵەکان. یەکێک لە هێما هەرە گرنگەکان خودی ئاهەنگی لەدایکبوونە. ئاهەنگەکە کە بەڕواڵەت ئاهەنگێکە، دەبێتە ڕووداوێکی کابوساوی کە نەخۆشی دەمارەکانی ستانلی توندتر دەکات. هێمای تێکچوونی ئاسایی و دزەکردنی ئاژاوە بۆ ناو ژیانی ستانلی. خۆشحاڵی زۆرەملێی حیزب بە پێچەوانەی هەڕەشەی بنەڕەتییەوەیە، ئەمەش تیشک دەخاتە سەر جیاوازی نێوان ڕواڵەت و واقیع (Esslin, 1970).

هێمایەکی دیکەی سەرەکی ئەو تەپڵەیە کە لەلایەن مەگەوە بە

ستانلی دراوە. سەرەتا تەپەکە وەک دیارییەکی بەهەشکەر و تەنانەت منداڵانە دەردەکەوێت. بەڵام تەپە لێدانی توندوتیژانەی ستانلی لە کاتی ئاهەنگەکەدا هێمای گێژاوی ناوەوە و نائومێدییەتی. کردەی تەپە لێدان دەبێتە دەرکەوتنی تێکچوونی دەروونی ئەو، کە ڕەنگدانەوەی خەباتی ئەو بە پاراستنی هەستی کۆنترۆڵکردنە لە نێوان ئەو ئاژاوەگێڕییەی کە گۆڵدبێرگ و مەککان سەپێنراون (دوکەر، ١٩٨٨).
گۆڵدبێرگ و مەککان خۆیان وەک کەسایەتییەکی ڕەمزی سەیر بکرێت، کە نوێنەرایەتی ئەو هێزە ستەمکارانە دەکەن کە داگیرکەری عەقڵ و ناسەقامگیری دەکەن. پاڵنەرە ناڕوونەکانیان و دەستکاریکردنی دەروونی بێوچان، تەوەرەکانی ترسی بوونگەرایی و ناسکی ناسنامە بەرجەستە دەکەن. ئەم توخمە ڕەمزییانە خزمەت بە قووڵکردنەوەی تێگەیشتنی بینەر دەکەن لە دۆخی ناوەوەی کارەکتەرەکان و گۆڕانی شانۆنامەکە بە لاوازی مرۆڤ. پینتەر لە ڕێگەی ئەم هێمایانەوە بە شێوەیەکی کاریگەر بابەتگەلی دەروونی ئاڵۆز دەگەیەنێت، بەمەش "ئاهەنگی لەدایکبوون" دەکاتە کارێکی دەوڵەمەند و چیندار کە قووڵ دەبێتەوە لە وردەکارییەکانی دەروونی مرۆڤ.

بەشی چوارەم: تەکنیکەکانی پینتەر

- دیالۆگ و وەستانەکان

شێوازی گفتوگۆی ناوازەی هارۆڵد پینتەر ناوەندی گرژی دەروونییە لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون". بەکارهێنانی گفتوگۆی پوخت و پارچەپارچە و ئاڵوگۆڕی بەڕواڵەت ئاسایی، خزمەت بە دروستکردنی هەستێکی بنەڕەتی نائارامی دەکات. زۆرجار کارەکتەرەکان خەریکی گفتوگۆی باناڵ دەبن کە لە ژێر ڕووی خۆیدا، ژێردەقی بەرچاو و مانای شاراوە هەڵدەگرێت. ئەم شێوازە بینەر ناچار دەکات لە نێوان دێڕەکاندا بخوێنێتەوە، ئەمەش گرژییە گشتییەکان بەرز دەکاتەوە (Esslin, 1970).
یەکێک لە تایبەتمەندییە جیاوازەکانی دیالۆگی پینتەر بەکارهێنانی وەستان و بێدەنگییە. ئەمانە تەنها پشوودان نین لە گفتوگۆدا بەڵکو بارگاوین بە مانا و هەست. زۆرجار وەستانەکان لە ساتەکانی گرژی زۆر یان نادڵنیاییدا ڕوودەدەن، ئەمەش ڕێگە بە بیرکردنەوە و ترسە نەوتراوەکانی کارەکتەرەکان دەدات کەشەکە بگرێتەوە. ئەم تەکنیکە فشارە دەروونییەکان گەورەتر دەکات، چونکە بینەر بە توندی ئاگاداری ئەو ململانێ و دڵەڕاوکێیە بنەڕەتییانە دەبێت کە

کارەکتەرەکان تووشی دەبن (باتی، ٢٠٠١).

بۆ نموونە لە دیمەنەکانی لێکۆڵینەوەی گۆڵد بێرگ و مەککان لە ستانلی، وەستانەکانی نێوان پرسیارەکانیان و وەڵامەکانی ستانلی خزمەت بە چڕکردنەوەی هەستی هەڕەشە و ناهاوسەنگی دەسەڵات دەکەن. بێدەنگییەکان نزیکەی بەقەد وشە قسەکراوەکان گرنگ دەبن، فەزایەک دروست دەکەن کە ترس و لاوازییەکانی کارەکتەرەکان تێیدا ئاشکرا دەکرێن (باتی، ٢٠٠١).

ئەم ساتانەی بێدەنگییە بینەر ناچار دەکات ڕاستەوخۆتر ڕووبەڕووی بارە دەروونییەکانی کارەکتەرەکان ببێتەوە، ئەمەش وا دەکات گرژییەکە هەست پێبکرێت. جگە لەوەش، دیالۆگی پینتەر زۆرجار دووبارەبوونەوە لەخۆدەگرێت، کە بەشدارن لە هەستکردن بە سەرلێشێواوی و ناسەقامگیری. ڕەنگە کارەکتەرەکان هەندێک دەستەواژە دووبارە بکەنەوە یان لەناکاو بابەتەکە بگۆڕن، ئەمەش ڕەنگدانەوەی گێژاوی ناوەوەیان و تێکچوونی پەیوەندییە لۆژیکیی□کانە. ئەم ناتەباییە ئاوێنەیەکی بارە دەروونییە پارچەپارچەکراوەکانی کارەکتەرەکان و هەستی هەڕەشە بەربڵاوە کە بەناو شانۆنامەکەدا دەڕوات (پرێنتیس، ٢٠٠٠).

پینتەر لە ڕێگەی بەکارهێنانی جیاوازی دیالۆگ و وەستانەکانییەوە، ئەزموونێکی شانۆیی ناوازە دروست دەکات کە بە قووڵی بینەر لە دیمەنە دەروونییەکانی کارەکتەرەکانیدا سەرقال□ د□کات. یاریکردنی وشەی قسەکراو و بێدەنگی ستراتیژی نەک هەر گرژییەکە بەرز دەکاتەوە بەڵکو بینەر بانگهێشت دەکات بۆ لێکۆڵینەوە لەو ترس و دەمارییە نەگوتراوانەی کە کردارە دراماتیکییەکانی شانۆنامەکە دەباتە پێشەوە.

- **ناڕوونی و نادڵنیایی**

ناڕوونی و نادڵنیایی تەکنیکێکی سەرەکین لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون"ی هارۆڵد پینتەردا، کە بەشدارییەکی بەرچاویان لە هەستی نائارامی و کەشێکی دەمارگیری شانۆنامەکەدا هەیە. پینتەر بە شێوەیەکی وەستایانە ناڕوونی لە پڵۆت و پاڵنەرەکانی کارەکتەر و دیالۆگدا بەکارده□نێت و زۆر شت بۆ خەیاڵ و لێکدانەوەی بینەر بەجێدەهێڵێت. ئەم نەبوونی ڕوونییە هەستێکی نائارامی بەربڵاو دروست دەکات، چونکە بینەران هەرگیز بە تەواوی دڵنیا نین لە سروشتی ڕاستەقینەی ڕووداوەکان یان مەبەستی کارەکتەرەکان (Esslin, 1984).

یەکێک لە ڕێگا سەرەکییەکانی پینتەر بۆ بەدەستهێنانی ئەمە

لە ڕێگەی پاشخانی نهێنی کارەکتەرەکانی وەک گۆڵدبێرگ و مەککانەوەیە. پاڵنەرە ڕاستەقینەکانیان بۆ بە ئامانجگرتنی ستانلی هەرگیز بە ڕوونی ئاشکرا ناکرێت، ئەمەش گرژییەکان بەرزتر دەکاتەوە و کەشێکی پارانۆیا پەروەردە دەکات. بینەر زۆر هاوشێوەی ستانلی لە تاریکیدا دەمێنێتەوە و هەست بە قورسایی هەڕەشە و نادڵنیاییە نەناسراوەکان دەکات (ساکێلاریدۆ، ١٩٨٨).

سەرەڕای ئەوەش، زۆرجار دیالۆگەکە وەڵامی نا-سێکویتۆر و خۆدزینەوە لەخۆدەگرێت، کە بەشدارە لە هەستکردن بە سەرلێشێواوی. زۆرجار کارەکتەرەکان خۆیان لە وەڵامی ڕاستەوخۆ بەدوور دەگرن و گفتوگۆکانیان پڕن لە دژایەتی و ناتەبایی. ئەم نەبوونی زانیارییە ڕوونە بینەر ناچار دەکات پرسیار لە متمانەپێکراوی ئەو شتانە بکات کە دەوترێت، ئەمەش کەشوهەوای دەمارگیری شانۆنامەکە زیاتر دەکات (Gale, 2001).

بەکارهێنانی ستراتیژیی پینتەر بۆ ناڕوونی، نەک هەر بینەر سەرقال□ د□کات بەڵکو ئاوێنەیەکی سەرلێشێواوی و ترسی کارەکتەرەکانی خۆیەتی. ئەم تەکنیکە بە شێوەیەکی کاریگەر گرژییە دەروونییەکان گەورەتر دەکات، "ئاهەنگی لەدایکبوون" دەکاتە گەڕانێکی بەهێز لە دڵەڕاوکێی مرۆڤ و ترسی بوونگەرایی.

دەرئەنجام

- پوختەی خاڵە سەرەکییەکان

لە شانۆنامەی "ئاهەنگی لەدایکبوون"دا، هارۆڵد پینتەر بە شێوەیەکی وەستایانە گرژی دەروونی و دەمارگیری لەیەکتردا تێکەڵ دەکات، شانۆگەری□ک دروست دەکات کە بە قووڵی بەدواداچوون بۆ دەروونی مرۆڤ دەکات. ژینگەی کۆشکی ترسناک لە بەشەناوخۆییەکان، لەگەڵ وردەکارییە ئاساییەکانی ژیانی ڕۆژانە، کەشێکی پێگەیشتوو بۆ ناڕەحەتی دەروونی دادەمەزرێنێت. ڕەفتاری دەمارگیری و مەیلە پارانۆیاییەکانی ستانلی وێبەر کە بەهۆی ڕابردووی ناڕوونەکەیەوە توندتر دەبنەوە، وەک خاڵی سەرەکی ئەم گرژییە کاردەکەن. مێگ و پیتی بۆڵز بە ڕێککەوت لە ڕێگەی ڕەفتارە کۆرپەگەراییەکانیان و بێباکی پاسیڤەوە بەشداری لە کەشوهەوای ستەمکارانەدا دەکەن. گۆڵدبێرگ و مەککان بە تاکتیکی دەستکاریکردن و پاڵنەرە نهێنییەکانیان فشارە دەروونییەکان چڕتر دەکەنەوە، ستانلی زیاتر پاڵدەنێنە ناو نەخۆشی دەمارییەوە. پینتەر لە ڕێگەی

تەوەری دەسەڵات و کۆنترۆڵەوە نیشان دەدات کە چۆن باڵادەستی و ملکەچبوون بەستراوەتەوە بە ناسەقامگیری دەروونییەوە. توخمە ڕەمزییەکان وەک ئاهەنگی لەدایک بوون و تەپە نوێنەرایەتی حاڵەتە دەروونییە قووڵەکان دەکەن و چینەکانی مانا بە گێڕانەوەکە زیاد دەکەن.

- بیرکردنەوەکانی کۆتایی کاریگەری بەردەوامی ئەم توخمانە لەسەر بینەر قووڵە. بەکارهێنانی دیالۆگی ناڕوون و وەستانی ستراتیژی و بێدەنگی لەلایەن پینتەرەوە هەستێکی نائارامی دروست دەکات کە ئاوێنەیەکی گێژاوی ناوخۆیی کارەکتەرەکانە. نەبوونی زانیاری ڕوون و ناڕوونیی بەربڵاو، بینەر ناچار دەکات ڕووبەڕووی واقیعی نائارامکەری بارە دەروونییەکانی کارەکتەرەکان ببنەوە. ئەم پەیوەندییە لەگەڵ هەستی نادڵنیایی و ترسی بینەر خۆیدا، ئەوەیە کە "ئاهەنگی لەدایک بوون" دەکاتە پارچە شانۆیەکی بەهێز و بەردەوام.

بەشداریی پینتەر لە شانۆی مۆدێرندا گرنگە، بە تایبەتی لە ڕێگەی گەڕان بەدوای دەروونی مرۆڤدا. تەکنیکە داهێنەرەکانی وەک بەکارهێنانی وەستان و دیالۆگی پارچەپارچە، کاریگەرییان لەسەر چەندین شانۆنامەنووس هەبووە و لە شانۆی هاوچەرخدا بەردەوام دەنگدانەوەیان هەیە. پینتەر بە قووڵبوونەوە لە ئاڵۆزییەکانی نەخۆشی دەمار و گرژی دەروونی، نەک هەر سەرقاڵ دەکات بەڵکو پشکنینێکی قووڵ و نائارامکەری لاوازی مرۆڤ و دڵەڕاوکێی بوونگەرایی پێشکەش دەکات. "ئاهەنگی لەدایک بوون" وەک بەڵگەیەک دەمێنێتەوە لەسەر توانای گرتنی ئاڵۆزییەکانی دەروون و ناسکی ناسنامە، ئەمەش وایکردووە ببێتە بەردی بناغەی ئەدەبیاتی دراماتیکیی مۆدێرن.

-________

سەرچاوەکان:

-دوکەر، بی.ف. (١٩٨٨). هارۆڵد پینتەر. ماکمیلان.
-ئێسلین، م. (١٩٧٠). شانۆی بێماناکان. کتێبی پێنگوین.

- باتی، م. (٢٠٠١). [illegible]. فابەر و فابەر.
- پرێنتیس، پ. (٢٠٠٠). ئەخلاقی پینتەر: جوانکاری ئیرۆتیک. چاپخانەی گارلاند.

- ئێسلین، م. (١٩٨٤). پینتەر: شانۆنامەنووس. مێتو ین.
- گەیڵ، س. ه. (٢٠٠١). بەرزبووونەوەی کەرە: شیکارییەکی ڕەخنەگرانە بۆ کارەکانی هارۆڵد پینتەر. چاپخانەی زانکۆی دوک.
- ساکێلاری□د□، ئی. (١٩٨٨). پۆرترێتی مێینەی پینتەر: لێکۆڵینەوەیەک لە کارەکتەرە مێینەکان لە شانۆنامەکانی هارۆڵد پینتەر. ماکمیلان.

ئاژاوەگێڕ.. شیعری ئامانج شێروانی

هەتا ئێستاکەش
لە بیرمە
لە مەکتەبێ
تەنها چوار کورسی دانرابوون
پێنج قوتابیش لە پۆلمدا
هەموو ڕۆژێک
زوو زوو
لە خەو هەڵدەستام و
بێ نانخواردن
یەکسەر لەبۆ قوتابخانە!
کورسییەکیشم گڕ دەدا
وەلێ حەیفێ
هەموو ڕۆژێ
چوار هاوپۆلم
دەهاتنە ژوور
بەبەر پێلاقانیان دەدام
هەر بە پەل ڕایان دەکێشام
پێمیان دەگۆت
ئاژاوەچی
ئارامیی پۆل ب□تێک دەدەی!

لێگەڕێ با هەر
هاوڕێ بین
لە چیت کەمە؟
چ عەیبتە؟
لەگەڵ ئێمەی، هاوپۆلمانی
وەکوو برای، هاوسێمانی
تۆ بۆ زەوی و ئێمەش کورسی
مافی خۆشت
قەت نەپرسی!

ئێستاش
زۆر جوانم لە بیرە
کە مامۆستا
پرسیارێکی لێ دەکردم
پێمیان دەگۆ
تۆ ڕاوەستە
کوانێ کورسیت؟
بێ دەنگ ببە،
و هیچ نەپرسیت!

وەک ڕۆژی ڕوون
لە یادمە
ڕۆژێکی خۆشی بەهاری
گەرەکم بوو یاخی ببم
هەموو شتێ باشتر بکەم بە یەکجاری
کورسی□کم لۆ خۆم هێنا
دڵم خۆش بوو
گۆتم ئ□خ□ی
کێشەم نا بێ هەتا سبەی
هێشتا لەوێ فکرێ دابووم
هەر چار هاوپۆل لەسەر سەرم
قیژاندیان
ئاژاوەچی، هەی بێشەرم
کورسی□ک□ت ف□□ بد□!

لەم پەلەدا،
تەنێ ئێمە کورسیدارین
ئاژاوەگێڕی بێ ئایین
هەی جوداخواز
هەی دڕندە
هەی بێ ئاواز

خۆ ئەو کاتی نەمدەزانی
تا هاوار کەم پێ بە دەنگم
گەلی زۆردار
ئەوە سەرتان، ئەوەش دیوار

گێژاوێک لە بڕیار بۆ هەڵبژاردن.. عوسمانی حاجی مارف

یەکێک لە نیگەرانییەکانی خەڵکی هەرێمی کوردستانی عێراق، پەرەسەندنی گرژییەکانی ئێستای تورکیا و هەڕەشەی ئۆپەراسیۆنە سەربازییە نوێیەکانییەتی لەدژی چەکدارانی پەکەکە، هەروەها ترسی دووبارەبونەوەی هێرشەکانی ئێرانە بۆ سەر ناوچەکە، کە لەم کەشوهەوا هەڵاوساوە و پشێوییەدا، مایەی مەترسییەکی جدییە لە سەر ژیانی ئەم خەڵکە، لەهەمان کاتدا هەر جموجۆڵێکی سەرکردەکانی هەولێر و سلێمانی بەبێ ئەولەویەت بە ئەم دۆسێیەیە، کە هاوتەریبە لەگەڵ ئامانجی سیاسی حزبەکانیان و پاشکۆ بونیانە لە جێبەجێکردنی سیاسەت و بەرژەوەندی ئەو وڵاتانە، ناتوانن کەشوهەوایەکی بێ مەترسی نیشان بەدەن، شتێکیان نیە ناوی پاراستنی دانیشتوان بێت، لەهەمانکاتدا ناتوانێ دۆخێکی ئارام بێت بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمانی هەرێم، بەتایبەتی هەڵبژاردنێک لەنێو گێژاوێکدا چەقی بەستوە.
دانیشتوانی هەرێم بەگشتی پێیانوایە دوو لایەنی سەرەکی، بارزانی و تاڵەبانی پێش ئەوەی هەر هەنگاوێک بنێن سەبارەت بە یەکلاییبونەوەی دۆخی ناوخۆی هەرێم، بەتایبەتی ئێستا لەپەیوەند بە هەڵبژاردن و

پەیوەندی لەگەڵ بەغدا، تەنها پێگەو نفوزی سیاسی خۆیان لەهەر بوارێکدا بێت پێ گرنگترە لە ژیانی تەواوی دانیشتوان. بەمتمانەیی لە بەرامبەریاندا لەو ئاستەدایە، لەبری ئەوەی ئەو دوو لایەنە ئەگەری دووبارەبونەوەی هێرشی سەربازیی لابەرن، ئەوە چاوەڕوان دەکرێت هێرش بکرێتە سەر هەرێم و بەرژەوەندییەکانی خەڵکی کوردستان بە چەندەمین جارە بکەنەوە قوربانی بەرژەوەندییە حزبییەکانیان و ململانەی نێوان خۆیان و حکومەتی بەغدا.
بێتوانایی بارزانی و تاڵەبانی لە کۆنترۆڵکردنی سنوورەکان و نەتوانینیان لە دەستەبەرکردنی ئاسایش لە ناوچەکەدا، لەهەمانکاتدا کاریگەری ڕۆڵی ململانەی نێوان خۆیان لەسەر زیاتربونی ناسەقامگیری و نەبونی ئاسایش، بێدەسەڵاتیان لە بەرامبەر حکومەتی بەغداو دەرگا ئاواڵەکردن بە ئێران و تورکیا، وەها چاوەڕواندەکرێت لێیان کەخەریکن لەهەر مەیدان و کێشەیەکدا گرژییەکان توندترو نائەمنتر دەکەنەوە، بەمانایەکی ڕۆشن بارزانی و تاڵەبانی ڕۆڵی سەرەکی دەبینین، لە هەر کارەساتێک لە هەرێمدا ڕووبدات.
ئەم ڕۆژانە هەرێمی کوردستان زیاتر شاهیدی جموجۆڵە سیاسییە دەرەکییەکانی هەردوو بنەماڵەیە، بینیمان کە لەم دواییانەدا نێچیرڤان بارزانی، بە هەنگاوێکی جێی سەرنجەوە چووەتە ئێران و لەمیانەی گەشتە دوو ڕۆژەکەیدا بۆ پایتەختی ئێران لەگەڵ ژمارەیەک بەرپرس و کاربەدەستانی سیاسی و حکومی و فەرماندە دیارەکانی سوپای پاسداران دیدار و وتووێژی کردوە.لەلایەکی دیکەوە، بافڵ تاڵەبانی، بە گەشتێک گەیشتە واشنتۆن کە پێشوەختە ڕانەگەیەندرا بوو، زنجیرەیەک کۆبوونەوەی ئەنجامداوە بەدەستی بەتاڵ گەڕایەوە.
جوڵەکانی ئێستای هەردولایان زیاتر پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە قەیرانی سیاسی هەرێمەوە هەیە کە لە بەرامبەر ئاراستەی نەخشەو سیاسەتی ناوەندبونەوەی حکومەتی عێراق و بچوکردنەوەی حکومەتی هەرێم بەرەوەوون، هەروەها کێشەکانی نێوان هەولێر و سلێمانی سەبارەت بە هەڵبژاردنی پەرلەمان، کە لەنێو قەیران و چارەنوسێکی نادیاری وەها دەرگیر بون، کە جێبەجێکردنی ئەم هەڵبژاردنە، یان جێبەجێ نەکردنی، لە هەڵوەستەیەکی خواروخێچدا ڕاوەستاندون، نازانن بە چ بارێکدا خۆیان ڕاست کەنەوە.
ئێستا بارزانی بەیاری بایکۆتکردنی ئەم هەڵبژاردنانەی داوە، بەڵام تاڵەبانی پێداگری لەسەر ئەنجامدانی ئەو هەڵبژاردنانە دەکات، جوڵەکانیشیان پەنابردنە بۆ ئەوەی هەرلایەکیان هەل بقۆزنەوەو بە بەرزکردنەوەی هاوسەنگی هێزەکانیان لە بەرامبەر یەکتردا، ئەمەش درێژبونەوەی هەمان ئەو دۆخەیە کە سی و دوو ساڵە لە کوردستان پیادەی دەکەن، بەجۆرێک سورن لەسەر شێوازی نائسوەی ئەو

بەرامبەرکەیە، بۆ هەموو کەس و لایەنێک ئاشنایە کە کۆتایی زۆنی زەردو سەوز، تەنها هێزی ناوچەزایەتی جەماوەری بۆ ڕاماڵین مسۆگەری دەکات.
گەندەڵی بەرفراوان و سیستماتیک و بێکۆتایی کە لە لوتکەی سەرکردایەتی هەردولایاندا جێگیر کراوە، لەهەمانکاتدا بۆتە سەرچاوەیەک لە ناکۆکیەکانی نێوانیان، چونکە ناتوانن ئەو تاڵانی و قۆرخکرنەی سەروەت و سامانی کوردستان بە یەکسانی لە نێوان خۆیاندا دابەش بکەن، کە سەرچاوەیەکی مەترسیدارە لە ململانەی نێوانیاندا، هەروەها کێشەیەکی گەورەیە لە ڕێکخستنی پەیوەندیەکانیان بە حکومەتی بەغداوە، کە هەردوو حکومەتی هەرێم و حکومەتی بەغدا، عێراق و کوردستانیان کردووە بە گەندەڵستان، وڵاتانی ناوچەکەش لەلایەک سود لەم بێدەسەڵاتی و ململانەیەی هەردوو بنەماڵە وەردەگرن، لەلایەکی تریشەوە لە گەڵ هەردولایاندا ڕێک دەکەون و ملکەچی بەرژەوەندیەکانی خۆیان دەکەن.
بەرپرسانی پارتی و یەکێتی لەمەڕ بێزاری خۆیان دەربڕیوە لە بەرامبەر مامەڵەی بێباکی ئەمەریکا بەرامبەر بە بارودۆخە نالەبارەکانیان، نامەکانیان بێوەڵام ماونەتەوە، سەردانەکانیان بۆ ئەمریکا بایەخی جدی پێنادرێت، ئەمریکا هیچ ئاسۆیەک لە پاراستنی پێگەیان لە ناوچەکەدا نیشان نادات.
ئەم بێباکیەش مێژوویەکی هەیە، هەر لەکاتی هێرشی داعشدا، ئەمریکا بێباک بووە بەرامبەریان، ئەگەر دەخالەتی ئێران نەبوایە حکومەتی هەولێر دەکەوت. لەڕاستیدا ئێستا قووڵایی گەندەڵیان و فشارەکانی دەسەڵاتی بەغدا، لەلایەکی ترەوە سەرقاڵبونی ئەمریکا لە ناوچەکانی دیکەی جیهان وایکردووە هەولێر زیاتر گۆشەگیر بێت، ئەمریکا چیتر گرەنتی کەشوهەوای پاراستنی ئابوری و دارایی و سەربازی هەرێم نیەو کارەکی پێیان نەماوە.
هۆکارێک کە وەک دوو حزب دەیان هێڵێتەوە، پێویستیەکانی بەغدایە بۆ بارزانی و تاڵەبانی کە ئیدارەی هەرێمی بۆ بکەن، بە باڵادەستی و بەرنامەی حکومەتی عێراق دەبێ ئەوکارە ئەنجام بدەن.
لەساڵی ٢٠٠٦ەوە ئەمەریکا بەرپرسانی باڵای یەکێتیو پارتیان لەپێویستی بونی هێزێکی بەرگری نیشتمانی بۆ هەرێمی کوردستان ئاگادارکردۆتەوە، هاوکات هانی هەردو حزبەکەی داوە، هێزەکانی پێشمەرگە یەکبخەنەوەو لەژێر یەك فەرماندەیدا هەڵسوکەوت بکەن. لە زنجیرەیەك كۆبونەوەی لاوەکیدا لەمەراسیمی (٦٠)ەمین ساڵیادی دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستاندا لەهەولێر، لەڕۆژی ١٦ی ئابی ٢٠٠٦، باڵیۆزی ئەمەریکا باسی پلانی یەکخستنەوەی هێزەکانی پێشمەرگەی یەکێتیو پارتی کردوە.
تاڵەبانیو بارزانی ڕەزامەندبوون و باسیان لەوە کرد کە لەکۆتایی

مانگی ئابی ئەو ساڵەدا بەنیازن پلانێك پێشکەش بکەن بۆ یەکخستنەوەی هێزی پێشمەرگە لەژێر یەك فەرماندەیدا، هەروەها وا لەو هێزە یەکگرتوە بکەن سەربەخۆ بێت لەدەسەڵاتی هەردوو حزب. هەردوو لایەن، داوای یارمەتیان لەباڵیۆزی ئەمریکا کردوە بۆ جێبەجێکردنی ئەو پلانە، لەڕێگەی ڕاهێنانی هێزە یەکخراوەکەوە کە دەبێتە "هێزێکی پاسەوانی نیشتمانی".

ئەمەش ئەو خەون و ئەفسانەیە بوو کە ئاستی قوڵی گەندەڵی و تاڵانی و قۆرخکردنی سەروەت و سامانی کوردستان و بەکارهێنانی هێزە میلیشیاکانیان لەو پێناوەدا، بۆ هیچ جۆرێک بواری نەهێشتەوە بەڵێنەکەیان بۆ ئەمریکا جێبەجێ بکەن. دوو هێزی میلیشیا لە دوو زۆندا تەنها بەرژەوەندی و گەندەڵیەکانی دوو بنەماڵە دەپارێزن.

ئەوە گەورەترین هەڵەیە کە لە بیرکردنەوەی ئەو کەس و لایەنانەی چاوەڕوانن لەو دوو هێزە میلیشیایە، "هێزی پاسەوانی نیشتمان"ی دروست کەن.!

ئێستاش لە پەیوەند بە بڕیاردان بۆ هەڵبژاردن و دانوسان و گفتوگۆ لە گەڵ حکومەتی عێراق و هێزە سیاسیەکانی عێراق، بۆ چاوەڕوانیان لە ئەمریکا و ووڵاتانی ناوچەکە، دوای سی ودوساڵ لە پەزلەدانی دەسەڵات، لەبەردەم سەرگەردانی و گێژاوێکدا سەرەتاتکە دەکەن، ڕۆژانە ئارەقی ڕیسوایی و شەرمەزای دەسەن، نازانن چۆن لە قەیرانی ئەم هەڵبژاردنە بەێنەدەرەوە.

ژیانی شاعیری کورد (سەید یەعقووب کوڕی سەید وەیسی) ناسراو بەسەید یاقۆ.. ئامدەکردنی سامان خدر

سەید یەعقووب کوڕی سەید وەیسی لە ساڵی١٨٠٢ لە گوندی قەمشەی ناوچەی مایدەشتی کرماشان لەدایک بووە . بە بنەماڵە دەچنەوە سەر سەیدانی سامرەیی و لە قەمشە دەژین. کوردی ئەو ناوچەیە و بنەماڵەی شاعیر لە سەر ئایینزای شیعەی دوازدە ئیمامین. خوێندنی لەسەر

دەستووری ئایینی کۆن بووە و لە سەرەتای ژیانیدا هەوڵی داوە ببێ بە میرزا، واتە خوێندەواری ئەو سەردەمە و بۆ ئەم مەبەستە سەری لە کرماشان داوە، ڕێی کەوتووتە کرند و بێستوون، گەشتی تاران و قوم و شیرازی هەیە.

دەنگوباسی خوێندەواری و شیعری سەید گەیشتووتە دیوەخانی ئیمام قولی میرزای دەوڵەتشا و پاشان لە لای مامە محەمەدحەسەن خانی فەرمانڕەوای کەلهوڕ وەک نووسەری دیوەخان لە ساڵی١٨٣١ لەوێ دامەزراوە و تا کۆتایی ژیانی لەو ماڵە گەورەیە ماوەتەوە. سەید ڕۆشنبیری چاکی سەردەمی خۆی بووە، بە خەتخۆشی ناوبانگی ەرکردووە و لە زانستی مۆسیقا و بەکارهێنانی ئامێری تەموور هاوتای کەم بووە و شارەزایی زۆری لە ئاوازی مەقامەکان بە تایبەتی هۆرە بووە. هەندێ لەسەر ئەو باوەڕەن چووبێتە سەر ئایینی یارسان، لە شیعریدا شوێنەواری ئەم ئایینە بەرچاو ناوکەوێ، وا دەگێڕنەوە سەید یەعقووب هەندێ جار کە تووشی باری عیشق و ڕاکێشانی سۆفیزم دەبوو بەسەر وڵاغەوە غار غارێن و جلیتبازی دەکرد و هۆرەی دەچڕی. نازناوی شیعری سەید یەعقووب “سەیید”ە، هەندێ جاریش “سەی یاقۆ”ی بەکارهێناوە، لەبەر ئەوە لە ژیانی شاعیریدا بە”سەی یاقۆ”ش ناسراوە، لە ناو خەڵکی بە سەید یەعقووبی ماهیدەشتی ناوبانگی دەرکردووە.

شاعیر لە ساڵی ١٨٨١ کۆچی دواییکردووە و تەرمەکەی براوەتەوە ئاوایی قەمەشە و لەوێ نێژراوە.
ئەو شاعیرە، خۆشنووس و تەمبوورقانێکی بە تواناش بووە. شیعری سەید یاقۆ لە نێو گۆرانەکاندا بڕەوێکی زۆری بووە و شێواز و جۆری نیگاشی بەراورد لەگەڵ شاعیرانی پێشووی خۆی، دەتوانین بڵێین زیاتر لە ژێر کاریگەریی خانای قوبادی و ئەڵماس خاندا بووە. هەرچەند کارێک کە ئەو کردووویەتی بەرفراوانتر بووە لە کاری ئەوان و وەکی کوتمان بە تاقیکردنەوەی زاراوەکانی دیکەی وەک لەکی و کورمانجی و سۆرانی، بواری زمانی شاعیرانەی خۆی بەرفراوانتر کردووەتەوە.
ئەوەش بۆ شاعیرێکی کە دوو سەدە لەوە پێش ژیاوە و وڵات لەوپەڕی بێهێز بووونی کێشەی مەزهەبیدا بووە، کارێکی کارستان و گرینگە و نیشاندەری سەرەتیدانی زمان و نەتەوەیە بەسەر باقی بوارەکانی دیکەی ژیاندا. بابەتی سەرنجڕاکێشی ژیانی شاعیرانەی سەید یاقووب ئەوەیە کە جواغڕافیای خوێندنەوەی بە نیسبەت شاعیرانی خوارووی کووردستان بەربڵاوتر بووە و هۆگرییەکی زۆری بە شیعری شاعیرانی سۆرانی بووە و لە هەموان گرینگتر ناسیاویی لە گەڵ شیعری “نالی”ی

شارەزووری هەبووە و ئەو بە مامەستای خۆی دەزانێ و تەنانەت بە لاسایی لە بەرهەمەکانی ئەو شیعریشی هۆنیوەتەوە.

لە شیعری دە بەگێیدا وەکی کووتمان لە پێشەنگانی بواری شیعری ئەویندارانەی بەگێیە و شیعرەکانی شان لە شانی شیعری کەسانی وەک مەولەویی تاوەگۆزی و بێسارانی و میرزا ئەولقادری پاوەیی دەدەن. نموونەی ئەو شیعرانەی دەتوانین شیعری دەڵێ دامەنی ناوبڕین کە هەم شێوەی دووپات کردنەوەی ڕستە و دەستەواژەکان، هەم شێوەی ڕوانین بۆ مەعشووق لە گوتاری زاڵی ئەو جۆرە شیعرە وەرگیراوە.

شیعرەکانی

سەی یاقۆ شیعرەکانی بە شێوەزاری کوردیی گۆرانی نووسیوە و سەرەڕای ئەو شێوەزارەش، هۆنراوەی بە سۆرانی و هەورامی داناوە. دیوانەکەی نزیکەی ٢٠ هەزار هۆنراوە بووە تیاچووە و نەماوە، ئەوەی ماوە و بە دەست گەیشتووە دەوری هەزار هۆنراوەیە، بەڵام بە چاپ نەگەیشتووە. ناوەڕۆکی شیعرەکانی ئایینی، وەسفی جوانی سروشت، خۆشەویستی و دڵداری بووە. بە شاعیرێکی کلاسیزم دانراوە و بەڵێک لە شاعیرانی فارس و هەروەها نالی کاریگەرییان لە سەری بووە. شیعرەکانی وشەی بیانی عەرەبی و فارسی لەخۆدەگرتەوە و لاسایی کردووە لە شاعیرانی شێوەزاری گۆرانی کە کێشی خۆماڵی بەکاردەهێنێت. شارام نازری یەکێک لە شێعرەکانی سەی یاقۆی لە گۆرانییەکدا بە کار هێناوە.
شیعری ئەم شاعیرە لە ناو دڵی خەڵکی جێگەی خۆی دۆزیوەتەوە و ماوەیەکی زۆر لە دەسنوودا پارێزراوە و ساڵی١٩٨٤ بۆ یەکەم جار دیوانەکەی لە چاپ دراوە. سەید یەعقووب ئاگاداری زاراوەکانی زمانی کوردی بووە: هەورامی، سۆرانی، لەکی، کورمانجی. شاعیرانی ئەم ناوچانەی ناسیوە، بەتایبەتی نالی خۆشویستووە و بە شاعیرێکی گەورەی داناوە و شانازی پێوە کردووە و سەرکەوتووانە لاسایی شیعری نالی کردووتەوە. لە ڕووی ڕوخسارەوە شیعری سەید لە سەر دوو بەشی شیعری خۆماڵی لەسەر ئاوازی هەرە و شیعری عەرووزی دانراوە و لەم بوارەدا لە ژێر کاریگەری نالی بووە.
بەرهەمی شاعیر وێنەی شیعرێکی بەرزی زمانی کوردییە، زادەی تێکەڵاوی بنزاراوەکانی زمانی کوردی ئەو ناوچانەیە بە زاراوەی گۆرانی و ئێنجا موتوربەکردنی ئەمە بە زاراوەی کوردی ناوەندی (سۆرانی).

تیۆری کویر و ئاڵنگارییەکان.. ئەحمەد هەولێری

بەشێوەیەکی گشتی کویر دەشێ وەک ڕەخنەداینی ڕەگەزە کڵێشەییەکان بخوێنرێتەوە. لەبری ئەوەی باس پێناسە جەندەریە دیاریکراوەکان بکات، ئاماژە دەکات بە ئەوەی کە دەکرێ لە دەرەوەی لەو دوانە دوالیزمیانە. واتە ژن و پیاو بیربکەینەوە.

کویر بەشێوەیەکی ستراتیژی لە بەرامبەر دوانەی "ژن- پیاو وەک هەترۆسەکسواڵ، هەروەها هۆمۆسەکسواڵ" دەوەستێتەوە. هاوکات لەگەڵ ئەم دوانەییانە ، سێگۆشەی لەش، جەندەری کۆمەڵایەتی، خواستی ڕەگەزی، بە ئەژمارکردنی هەموو نۆڕماڵیزەکراوەکان وەک نەبوو، تیۆرەکەی خۆی لە بردنە نێو مەیدانی گفتوگۆ و مشتومڕەوە درەنگ نەکەوتووە.

لە سەدەی بیستدا وشەی کویر وەک دەستەواژەیەکی سوکایەتی ئامێز لە بەرامبەر کەسانی هۆمۆسەکسواڵدا بەکاردەهات. بەڵام لە سەدەی بیست و یەکدا مانایەکی جیاوازی لەخۆگرتووە. لەگەل ئەو گۆڕانکاریانە لە مانای ئەم دەستەواژەیە، جەخت لەوە دەکاتەوە کە خواستی ڕەگەزی و پێناسی جەندەری، لەگەڵ ئەو کڵێشانەدا یەک ناگرنەوە کە لەلایەن داڕێژەرانی سیاسەتی ناسنامە و ڕەگەزەکان دیاریکراون، چونکە خواستەکان گوزارشت لە دۆخێکی یەکانگیر و ڕەقهەڵاتوو ناکەن بەڵکو لەم چوارچێوەیەدا دەگونجێ خواستی ڕەگەزی گۆڕانکاری نیشان بدات. ئەو دوانە دوالیزمیانە کە لەلایەن سیاسەتی شوناسەوە ئاسایی کراونەتەوە پێویستە لە دەرەوەی پەیوەندییەکانی دەسەڵات لێکنەدرێنەوە. ئەو بیرۆکەیەی کە ئەم تیۆرە دەیهێنێتە کایەوە ئەوە دەخاتە ژێر پرسیارەوە کە بیرۆکەی زاڵی ئاساییکراوە سەپاندوویەتی و وەک تاکە حەقیقەت ناساندوویەتی، هەروەک ئەوە دەخاتە ژێر پرسیارەوە کە ئەو خواستە ڕەگەزی و پێناسە جەندەریانەی کە لە چوارچێوەی بیرۆکەی دوانەیی ژن-پیاودا درووست بوون ناسروشتین و لە پڕۆسەیەکی مێژوویی و کەلتووریدا هاتوونەتە ئاراوە. لەبەرئەوە میکانیزمەکانی ئاساییکردنەوەی خواستی ڕەگەزی و پێناسی جەندەری زاڵ و سەپاو و ئاساییکراو دەباتە ژێر پرسیارەوە، لەبەرئەوە لە

جیاتی ئەوەی چەمکێکی ئاشتکەرەوە و ئاشکرا بێت، پێکهاتەیەکی ناقاڵبی و بە شێوە "ئامۆرف" ی هەیە.

ئەم تێرمە کە تا ساڵانی هەشتاکان وەک جۆرێک لە سوکایەتی و پەلامار و تانە و تەشەر لە بەرامبەر کەسانی هۆمۆسێکسواڵ بەکاردەهات، لەو سەردەمە بەدوا لەگەڵ جێگیربوونی کەشی سیاسی جیهان و لەگەڵ فراوانبوونی ئازادییە کەسییەکان و زەمینەی تێکۆشانی مەدەنی بە تایبەت تێکۆشانی هۆمۆسێکسواڵەکان لە پێناو مافەکانیاندا، ئەم چەمکە مانایەکی دیکەی پێچەوانەی لەخۆگرت و بە تێکۆشانی چینی کەمینە ڕەگەزییەکان توانی نەخشی خۆی لەسەر ڕوونکردنەوەی پەیوەندییە دەسەڵاتدارییەکان دیاریبکات، لەگەڵ ئەنجامدانی توێژینەوەی زانستی و دەروونی بەرفراوان لەسەر توێژی کەمینە ڕەگەزییەکان و هاوڕەگەزخوازان، ئەم تێرمە واتە کویر جێگەی خۆی لە وێژمانی ئەدەبیدا گرت.

باشە کە باس لە شوناس دەکرێ مەبەست لە چییە؟ شوناس لەگەڵ خۆیدا چونیەک و یەکسانە. کەواتە چی بنەمای ئەو باوەڕ و ڕوانینە درووست دەکات کە بە تێپەڕبوونی کات ئەم پێکهاتەیە گۆڕانی بەسەردا نایەت؟ لەوەش گرنگتر ئەم هەبوونانە لەسەر پێناسی ڕەگەزی و کۆمەڵایەتی، چۆن کاریگەری دادەنێت؟

جودیت بەتلەر کە توێژینەوەیەکی لەبارەی ڕەگەزەوە ئەنجامداوە، ئەوەی خستووەتەڕوو کە ڕەگەز وەک پێکهاتەیەکی کۆمەڵایەتی مێژوویی، لە چوارچێوەی بیرۆکەی هێترۆنۆرماتیڤدا جێکەوتووە. هەر لەبەرئەوەیە کە بە ئەوەی لە بنیادنانی دەسەڵاتدا ڕۆڵی ئاکتیڤ ببینێت بە زمانی دەسەڵات دەدوێت.

ئەم تێرمە ڕادیکاڵە کە لە چوارچێوەی گرووپێکی کەمینەی ڕەگەزی دەرچووە و لەنێو مەیدای سیاسەت و کۆمەڵایەتیدا بووەتە تێرمێکی گرنگ لە پێناسەکردنی ڕەگەز و پەیوەندییەکانی دەسەڵات و پێکهاتە کۆمەڵایەتی و سیاسییە مێژووییەکان. ئەوەی جێی داخە کە لەناوەندی کۆمەڵایەتی و سیاسی کوردیدا قسەی لەسەر ناکرێ، بە بیانووی تابۆئاسا و ترس و خۆت کێشان بە دەوریدا، لە کاتێکدا ئەگەر تێرمێک ڕەوتێکی جیهانگیری لەخۆبگرێ و زۆر هاوکێشە و کێشەی ڕەگەزی و کۆمەڵایەتی و سیاسی بخاتە ژێر پرسیارەوە، پێویستە قسەی لەسەر بکرێ و دوور لە ڕوانینی ئاینی بەرتەسک بخرێتە بەر ڕوانینی زانستی و کۆمەڵناسیانە و تەلیسمەکانی لێکبدرێتەوە.

ئەحمەد هەولێری

نرکە نرکی نیوەشەو.. بەشی دووەم و کۆتایی.. شیعری: ستیڤان شەمزینی

لە نیوەشەودا فێ دەمگرێت
بەرد دەگرمە ئاوێنەکانی دوێنێ
چون نەیانتوانی ئەمڕۆم ببینن
بەسەر پشتی ئەسپی عەشقەوە دەگلێم
نرکەم دەگاتە کەشکەڵان
کوندەپەپوو لەسەر ئایندەم دەخوێنێ
هەموو ئەو هیوایانە سەرد□ بڕم
وەک وەهمێک لە بۆشایی خەیاڵدا
دروستم کردبوون و
هەموو تەمەنمیان هەڵلووشی
پەلاماری ئەو خەونە دووبارانە دەدەم
وەک چەقۆیەک لە قەبرەغەم دەدرێن و
بۆنی خوێنی بەزینیان لێدێ
لە چیای بەرزی غرورەوە
خۆم هەڵدەدەمە دۆڵی لەناوچوونەوە
تەنیا بۆ ئەوەی پەریە ژنێک
تەرمی هەلاهەلام هەڵبگرێتەوە

لە نیوەشەودا
دەنگێکی غەریب بانگم دەکا
هێی ئەی موسافیری رێی شکست
خەیاڵە تەڕەکانت لە شیعردا بهۆنەوە
ئەم بەختەوەری□ت زۆر نابات،

دابڕانێکی ئەزەلی چاو□□ت□
مەرگێکی ئاگراویی ل□ بەردەم دەرگاتە
ئەمێستا نازانم
خەونەکانم بنووسمەوە
یان بەسەر باڵای رۆژگارمدا بگریم؟!
نازانم سەفەر بکەم بۆ ناو خۆم
یان لە پێش چاوی تۆدا بتوێمەوە؟!
نازانم قەڵەمەکەم لە سێدارە بدەم
یان بیچەقێنمە
چاوی نوقاوی هەقیقەت؟
نازانم لەم پایزەی عومردا
بە بۆنی گوڵێکی رۆژهەڵات
بە ئامێزی بەهار دەگەمەوە؟!!

لە نیوەشەودا
هیچم لەسەر خۆم بیر نایەتەوە
جگە لەو چاڵە رەشەی ناو مێشکم
کە ناوی غەمە
هیچم لە رابردووی خۆم
بیر نەماوە
تەنیا ئەوە نەبێت
چرایەکم هەبوو شکا
هیچ لە بارەی ئێستای خۆمەوە نازانم
تەنیا ئەوە نەبێت بە پێی پەتی
بەسەر شووشەی شکاوی
تەمەندا رێ دەکەم
نازانم لە ئایندەدا
چ بەڵایەکی ترم بەسەردێ
تەنیا ئەوەندە نەبێ
لە دڵی یاردا هەڵدەکوڕزێم
بین دەنێم
بە گۆزەی بەتاڵی ماچەکانییەوە
دەرگایەک بەرووی خۆمدا دەکەمەوە
خاڵی لە ئەو و
تەژی لە نەزعەی خۆکوشتن

ئەو هەورە رەشەی
سایەی بەسەرمدا کردووە
چەقۆ دەبارێنێت
بۆ لەشی گۆرانییەکانم
ئەو رەشەبایەش کە لرفە لرفێتی
پەیامی هەڵوەرینی منی پێیە
لە دڵی شۆخە ژنێکدا

لە نیوەشەودا
دەبمە تارماییەک
لە کوچە تاریکەکانی ژیاندا
دەزریکێنم
لە بەردەم درەختی سوورباوی
دڵی ژنێکدا دەوەستم
هاوار دەکەم
ئەی شەپۆلاویترین خۆرەتاو
ئەو دڵەی من
هێندە ناسک ب□ تەوە
بە باڵەفڕکێی پەروانەیەکیش
درزی تێ دەبێت
رۆحی ئاوریشمیم
بە جۆرێک نەرمە
دەتوانیت بە لۆکەش
سەری ببڕیت
ئەو چاوانەم
هێندە خەردەلی درۆیان تێزاوە
بە یەک وشەی سارد وەک کانییەک
لە سەردەمی وشکەساڵیدا
کوێر دەبنەوە
ئەو گوێیانەی من ئاخنراون
بە دەنگی هەرەس
بە چرپە
باسی ئەو شەهیدانەم بۆ مەکە
دڵیان بە ئەستێرەی کاروانکوژە
خۆش کردبوو

ئەو هەنگاوانەم هێندە سست بوون
بە هەزار ساڵیش
هەورازەکانی ئەوینی تۆ و
نشێوەکانی غەریبیی خۆمم
پێ نابڕدرێ
سەرم هێندە
لە ئانی کڕنووش ماوەتەوە
لە ئاستی جوانی تۆدا
بە هەزاران فریشتە بەرز نابێتەوە
دە تۆش وەرە لەم نیوەشەوەدا
مەهێڵە وەنەوزی نائومێدیی بمباتەوە
ئاڵای خۆشەویستییەکی ئەبەدیی
لە ناوەڕاستی جەرگم بچەقێنە

شیعری: ستیڤان شەمزینی

لەبادا واتاکان کاڵدەبنەوە.. ستار ئەحمەد

باخەکان ئاریشەی شنەی با دەپێوون..
وەرین..بەربوونەوەی گەڵا لەتەمەن دەسێنێ.
عومری چۆلەکەیەك
لەباخەڵی مروەتا ژیردەکاتەوە
بیرکردنەوەی مرۆ
لەئەندازەی سووڕانەوەو لەرزین
راچەنینێك بەجووڵە دەبزوێنێ
بۆئەوەی هاژە بەناخمانا تێپەڕێ
لەوەچەی دارەکان ئاواز وەرگرین
بەرەو دونیای جوانی
لەسەر هەڵیەڕكێی گوڵ.

شیوەنی باڵدارو چڵ.
شینبوونی گیا لەسایەی گەڵادا بڕەنگێنین
مردن..گوشینی دەستە بەرەو هێوربوونەوە
هەڵکردن..شەماڵی خەونە بۆ هەڵاتن
بەرەو جێگیربوون.
لەنێوانی چڵ و گوڵا
بێدەنگی و ئاوازی بادا
خاڵێك هەیە
بۆ لەباربردن و زیندەگی
لەچرکەساتی مەودای کات و
رامان لەسڕینەوەی گوناهێکدا
کانیەك لەئەندێشە
دەموچاوی تیشك لە هەور دەنێ
سروەیەك خۆر دەکاتە ئامێتەی گوڵاو
بەرامەیەك مەودای نوور دەچێنێ
سرەوتن لەکۆَشی پیرۆزیا
لەبۆنی نان و نەرمە باران بەچێژترە
خەون.. دەرووی هزر دەکاتەوە
دەچینە ئامێزی پووکانەوە
دارێکین بەرمان تەنکەبایە.
باڵمان..لاسکی گوڵەگەنمی ژێرسایەی هەودایە.
دەمێنین،هەتاکو دەروازەیەك
پەنجەرەی ژوورەکانمان دەبزوێنێ
دەڕۆین.. بۆئەوەی ئێوارەیەکی دیکە
تاریکی نەخاتە گەرووی رۆژەوە
شەوەکان نیگایان نەبێتە گوڵەبا
باخچەکان لەبارێزە سڵنەکەنەوە.
گەڵاکان لەژێر پێیەکانی باراندا نەرمبنەوە.
لەبادا هەموو شتێك سپی دەچنەوە.
لەبادا هەموو ماناکان کاڵدەبنەوە.
ژیان پەلکەزێڕینە لەبەرۆکی رەشەبا ئەدا،
نەمان دەست لەگەردنی با ئەدا.
مردن وەرینی ئەستێرەو داخستنی ئاسمان،
سڕینەوەی زەمین لەدەفتەری هەوادا دەخوێنێتەوە.
کەبا نەبێت مرۆکان دەپووکێن،
باخەکان هەڵناپەڕن.
پەڕتووکە پیرۆزەکان هەڵنادرێنەوە.

بوونەوەرەکان بەلەرزەی ئاوو
بەرزبوونەوەی شەپۆل و داخزانی کەنارەکان
لەگژوگیا تێرنابن و
بەخۆراکی هەڵاتوو
مووژەی رەوەندەکان ناناسن
ژیان پەلکەزێڕینە لەبەرۆکی رەشەبا ئەدا،
نەمان دەست لەگەردنی با ئەدا.
مردن وەرینی ئەستێرەو داخستنی ئاسمان،
سڕینەوەی زەمین لەدەفتەری هەوادا دەخوێنێتەوە.
کەبا نەبێت مرۆکان دەپووکێن،
باخەکان هەڵناپەڕن.
پەڕتووکە پیرۆزەکان هەڵنادرێنەوە.
بوونەوەرەکان بەلەرزەی ئاوو
بەرزبوونەوەی شەپۆل و داخزانی کەنارەکان
لەگژوگیا تێرنابن و
بەخۆراکی هەڵاتوو
مووژەی رەوەندەکان ناناسن

ستار ئەحمەد